

**CONCILIO||RVM QVATVOR GENE=||ralium. Niceni.
Constantinopolitani. Ephesini. et Calce=||donensis. Que
diuus Gregorius magnus tanq[uam]|| quatuor Euangelia
colit ac veneratur.||**

Merlin, Jacques

Coloniae, 1530

VD16 M 4842

Concilium Sardicense.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72934](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72934)

Concilium Gangrense.

- pauperes conuocantes noluerit communicare, vocationibus eorum tanquam nihili & quod fit ducens, anathema sit.
- M** XII. ¶ Si quis virorum putauerit sancto proposito, id est continentiae, conuenire, vt pallio vtatur tanq̄ ex eo iustitiam habiturus, & reprehendat vel iudicet alios qui cū reuerentia biris vtuntur & alia veste cōmuni quae in vsu est, anathema sit.
- N** XII. ¶ Si qua mulier suo proposito vtile iudicans, vt virili veste vtat ad hoc vt in viri habitum mutatur, anathema sit.
- O** XIII. ¶ Si qua mulier derelicto viro discedere voluerit, soluto vinculo coniugali, nuptias condemnando, anathema sit.
- P** XV. ¶ Si quis dereliquerit proprios filios suos, & nō eos aluerit, & q̄d pietatis est necessaria non praebuerit, sed sub occasione continentiae negligendos putauerit, anathema sit.
- Q** XVI. ¶ Si qui filij parentes maxime fideles deseruerint occasione dei cultus, hoc iustum iudicantes esse, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum in eis venerentur q̄ fideles sunt, anathema sit.
- R** XVII. ¶ Quaecunq; mulier religioni iudicans cōuenire comā sibi amputauerit, quā deus ad velamen eius, & ad memoriā subiectionis illi dedit, tanq̄ resoluēs ius subiectōis, anathema sit.
- S** XVII. ¶ Si quis tanquam hoc conuenire iudicans die dominico ieiunauerit in eiisdē diei contemptum, anathema sit.
- T** XIX. ¶ Si quis eorum qui proposito sunt continentiae praeter necessitatem corporalem superbiat, & ieiunia cōmunia rotius ecclesiae putauerit contemnenda, perfectam in sua scientia vindicans rationem, anathema sit.
- V** XX. ¶ Si quis per superbiā tanq̄ perfectū se existimans cōuentus q̄ per loca & basilicas sanctorū martyrum fiunt vel accusauerit, vel etiā oblationes quae ibidē celebrantur spernendas esse crediderit, memoriasq; sanctorum contemnendas, anathema sit.
- X** XXI. ¶ Haec autē scripsimus, non abscindentes eos qui in ecclesia dei secundū scripturas sanctum propositū continentiae eligunt, sed eos qui suscipiunt habitum eius, & in superbiā efferrunt aduersus eos qui simpliciter viuunt. Sed & hos condemnamus qui se extollunt aduersus scripturas & ecclesiasticos canones, & noua introducunt praecpta, & nos autem virginitatem cū humilitate admiramur, & continentia cum castitate & religioe deo acceptissimam dicimus, & renuntiationē secularium negotiorū atq; actuum cum humilitate approbandam laudamus, & nuptiarū vinculum, quod secundū castitatem secum perdurat, honoramus, & diuites cum iustitia & operibus bonis non abijcimus, & parsimoniam cū veste humili non reprobamus, sicut etiam ornatum, praeter corporis diligentiam infucatum laudamus. ¶ Dissolutos autem & fractos in vestibus incessus non recipimus, & domos dei honoramus, & conuentus qui in his fiunt, tanquam sanctos & vtilis recipimus, proprietatem in priuatis domibus non concludentes, & omnem locum in nomine dei aedificatum honoramus, & congregationē in Ecclesia factam ad vtilitatem cōmunem recipimus, & bona opera quae iuxta vires in fratres pauperes exercentur secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus, & omnia quae conueniunt traditionibus apostolicis & sanctarū scripturarū praecpta in ecclesia fieri exoptamus.
- ¶ Explicit Concilium Gangrense.

Incipiunt capitula concilij Sardicensis.

¶ Episcopum non debere ad aliam ciuitatem transferri.	Cap. 1.	¶ Ut ne ex laico quilibet ep̄s ordinetur	13
¶ Episcopum de prouincia ad prouincias nō transire, nisi fuerit inuitatus.	2	¶ Ut ep̄s in aliena prouincia nō immoret.	14
¶ De duobus episcopis vnus prouincię inter se contentionem habentibus.	3	¶ De episcopis in aliena prouincia possessiones habentibus	15
¶ De episcopo adiudicato.	4	¶ De clericorum excommunicatione.	16
¶ De episcopis a synodo depositis.	5	¶ Licere clericis, si iniuste fuerint excommunicati, vicinos adire episcopos.	17
¶ De quibus supra.	6	¶ Non licere episcopo alterius clericum i sua ecclesia ordinare.	18
¶ De episcopis accusatis.	7	¶ De quibus supra	19
¶ Ut episcopi passim ad comitatum nō p̄gāt.	8	¶ Ut extranei clerici apud Thessalonicam nō tradent.	20
¶ De quibus supra.	9	¶ Clerici vim passi, aut persecutionem, si ad aliam accesserint ciuitatem, non vetentur	21
¶ De quibus supra.	10	ibi morari q̄diu potuerint redire.	21
¶ De quibus supra.	11		
¶ De quibus supra.	12		

Incipit

Incipit concilium Sardicense trecentorum Episcoporum.

NONO sexto Constantini imperatoris Leontio & Sallustio consularibus era. CCC. LXXI. Sardicensis synodus congregata est, ubi oēs per orientem Arriani epi condemnati sunt, qui conuēti ad Concilium occurrere reatus conscia noluerunt, in q̄ cōcilio inter cætera hæ regulæ pro disciplina Ecclesiastica institutæ sunt.

¶ Anno dñi
531. i. tbraj
cia.

¶ Capitulum Primum.

¶ Osus epūs dixit, non minus mala consuetudo quàm pnciosa corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat ep̄o de ciuitate sua ad aliam ciuitatē transire. Manifesta est em̄ causa qua hoc facere tētant, cū nullus in hac re iuētus sit ep̄s q̄ de maiore ciuitate ad minorē trāsiret, vnde apparet avaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni seruire, & vt dñationē exercent. Si ergo oibus placet, vt hm̄i pncies austerius vindicet, nec laicam cōionem habeat, q̄ talis ē; vniuersi dixerunt, placet etiam si talis aliqs extiterit temerarius, vt forsitā excusationē afferat, quod populi l̄sas acceperit, cum manifestū sit p̄mio & mercede paucos q̄ synceram fidē nō habent, potuisse corrumpi, vt clamaret in Ecclesia & ip̄m petere viderent ep̄m, omnino has fraudes remouēdas eē damnamus, ita vt nec laicam cōionem in finem accipiat talis, quod si vobis omnibus placet, statuite, vniuersi dixerunt, placet.

II. ¶ Osus epūs dixit illud quoq̄ statutum sit, vt epūs de sua prouincia ad aliam prouinciā, in qua sunt Episcopi non transeat nisi forte à fratribus inuitatus, ne videamur ianuam charitatis claudere.

III. ¶ Osus episcopus dixit, providēdum est etiam, vt si in aliqua prouincia forte aliquis episcopus contra fratrem suum episcopum litem habuerit, ne vnus è duobus ex alia prouincia aduocet episcopos ad iudicium.

III. ¶ Osus ep̄s dixit, q̄ si aliqs ep̄s adiudicatus fuerit in aliqua cā, & putat se bonā causam h̄re, vt itez iudiciū remouet, si vobis placet sancti Petri apl̄i memoriā honoremus, vt scribas, vel ab his q̄ examinauerunt, vel etiā ab alijs ep̄is, q̄ in puincia p̄pinquamorant Romano ep̄o. Et si iudicauerit renouandū eē iudicium, renouet & det iudices. Si aut̄ probauerit talē causam, vt ea non refricent quæ acta sunt, quæ decreuerit Romanus ep̄s, confirmata erunt, si ergo oibus placet, statuat, synodus respondit, placet.

V. ¶ Gaudētius ep̄s dixit, addēdum est si placet huic sn̄æ, quam plenam sanctitate protulisti, vt cū aliquis ep̄s deposit⁹ fuerit eoz ep̄oz iudicio q̄ in vicinis commemorant locis, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma. Alter episcopus in eadem cathedra post appellationem eius qui videtur esse depositus omnino non ordinet, nisi causa fuerit in iudicio Romani episcopi determinata.

VI. ¶ Osus epūs dixit, si contigerit in vna prouincia in qua fuerint plurimi episcopi vnum forte remanere Episcopum, ille vero per negligentiam noluerit ordinare episcopum & populi conuenerint ep̄os vicinæ prouinciæ, debēt illum prius conuenire Episcopum, qui in eadem prouincia moratur, & ostēdere quod populi petant sibi rectorē, & hoc iustum esse, vt & ipsi veniant, & cum eo ordinēt Episcopum, quod si conuētus literis tacuerit, & dissimulauerit, nihilq̄ responderit, tunc satisfaciēdum esse populis, vt veniant ex vicinis prouincijs, & ordinēt episcopum. Iterum licētia ordinandi episcopum danda passim non est, si enim subito aut vicus aliquis aut modica ciuitas cui satis est vnus psbyter voluerit sibi episcopum ordinari ad hoc, vt vilescat nomē ep̄i & summi honoris autoritas, non debēt illi ex alia prouincia inuitati facere ep̄m, nisi aut in ciuitatibus quæ ep̄os habuerunt, aut si qua tam populosa est ciuitas, velle loci qui mereat habere ep̄m, synodus respondit, placet.

VII. ¶ Osus epūs dixit, & hoc placuit, vt si ep̄s accusatus fuerit, & oēs iudicauerit congregati epi regionis ipsius, & de gradu suo eiecerint eum, si appellauerit q̄ deiectus videt, & confugerit ad beatissimū Romanæ Ecclesiæ ep̄m, & voluerit se audiri, si iustum putauerit, vt renouet examē scribere ep̄is dignet Romanus episcopus his q̄ in finitima & propinqua altera prouincia sunt, vt ipsi diligēter omnia requirant, & iuxta fidē veritatis omnia definiant, quod si is qui rogat causam suam iterū audiri de p̄catōe sua mouerit ep̄m Romanum, vt de latere suo p̄bros mittat, erit in potestate ipsius quid velit, & qd æstimet, & si decreuerit mittēdos esse, q̄ p̄sentes cum ep̄is iudicēt, vt habeant etiam autoritatē p̄sonæ illius à quo destinati sunt, erit in eius arbitrio. Si vero crediderit sufficere ep̄os comprovinciales, vt negotio terminum imponāt, faciet quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

Concilium Sardicense.

H VIII ¶ Osius ep̄s dixit, importunitatis nostræ nimia frequentia, & iniustæ petitiones fecerunt nos nõ tantã hñe grãam aut fidutiã, dum qdã nõ cessant ad comitatũ ire ep̄i maxime Afri, q̄ ficuti cognouimus sc̄tissimi fratris coep̄i n̄i grati cõsilia salutaria spernũt atq; cõtẽnunt & nõ solum ad comitatũ multas & diuersas Ecclesiæ nõ pfuturas pferũt causas vt fieri solet aut oportet, vt aut paup̄ibus, aut viduis, aut pupillis subueniat, sed & dignitates seculares, & administratões q̄busquã postulant, hæc itaq; prauitas olim non solũ murmuratões, sed & scãdala excitat. Honestũ est at vt ep̄s intercessionẽ suã his p̄stet q̄ aliqua iniqua vi opprimunt, aut si vidua affligat, aut pupillus expoliet, tñ & ista oĩa si iustã habeãt cãm & petitionẽ. Si vobis ergo fr̄es charissimi placet discernite, ne ep̄i ad comitatũ accedãt, nisi forte hi q̄ religiosissimi p̄ratoris l̄ris, vel inuitati fuerint vl' vocati, sed qm̄ sæpe cõtigit, vt ad miam Ecclesiæ cõfugiãt, q̄ iniuriã patiunt, & q̄ peccantes in exilium, vel insulas dãnant, aut certe quãcunq; sn̄iam suscipiũt, ideoq; subueniẽdum ẽ his, & sine dubitatõẽ eis petẽda p̄ Ecclesiam indulgẽtia. Si vero hoc vobis placet, statuat, vniuersi dixerunt, placet, & constituatur.

I IX ¶ Osius ep̄s dixit, hæc q; prudẽtia v̄ra tractare debet, q̄ vt decreuistis ne ep̄i ip̄robitas notet ad comitatũ p̄gẽdum, q̄cunq; ergo quales superius memorauimus p̄ces habuerint, vel acceperint p̄ diaconum suum mittat, q̄ p̄sona ministri non erit inuidiosa, quã celẽrius poterit quã impetrauerit referre. Et hoc cõsequẽs esse videt, vt vnusq;sq; q̄ p̄ces habuerit eas ad fr̄es & coep̄os nostros q̄ in maxima ciuitate, id ẽ, q̄ metropoli consistunt, mittat, & illi p̄ suos diaconos destinẽt, tribuẽdo commẽdatitias ep̄istolas pari rõne ad fr̄es & coep̄os nostros qui in illo tẽpore in his regionibus & vrbibus morant, in q̄bus felix & beatus Augustinus rẽpublicam gubernat. Si vero habet q̄s Ep̄iscopoz amicos in palatio q̄ cupit aliqd quod tamen honestum est impetrare non prohibeat per diaconum suum rogare, & significare eis quos scit benigna intercessione sibi ablati posse p̄stare. Qui vero Romam venerit, sicut dictũ ẽ, sanctissimo fratri & coep̄scopo nostro Romanæ Ecclesiæ p̄ces quas habet, tradat, vt ipse prius examinet si honeste, & iustæ sunt, & p̄stet diligẽtiam atq; sollicitudinem vt ad comitatũ perferantur, vniuersi dixerunt placere sibi.

K X. ¶ Aliphius ep̄scopus dixit, si propter pupillos & viduas vel laborãtes, q̄ causas non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid iustæ rationis, nunc vero cum ea postulent, quã sine inuidia omnium, & reprehensione esse non possunt non necesse eos ire ad comitatũ.

L XI ¶ Gandertius ep̄s dixit, ea quã salubriter puidistis conueniẽti æstimatione omniumq; deo placitura & hoĩbus tenere hæctenus fortitudinẽ possunt, si metus huic sn̄iã coniungat, sc̄imus em̄ etiã ipsi sæpissime propter paucorũ imprudẽtiam sacrũ ac religiosum sacerdotale nomẽ fuisse rephẽsum. Si igit contra oĩm sn̄iam aliq; visus fuerit ambitõĩ placere magis q̄ deo, debet scire causis redditus honorẽ atq; dignitatẽ se amissurũ, hoc aut sciri, & comperiri poterit si vnusq;sq; nostrum q̄ in canali constitutus est cum p̄gredientẽ ep̄m viderit, inquirat transitum eius, causas videat, quo rẽdit, agnoscat, Et si qdẽ eum agnouerit ire ad comitatũ, teqrat illud qd' superius comp̄hẽsum ẽ, ne forte iuitatus sit, vt ei facultas eundi pmittat, si vero vt superius meminit sanctitas v̄ra p̄pter desideria & ambitões ire ad comitatũ tẽtauerit, neq; l̄ris eius subscribat, neq; in communiõẽ recipiat. Si vobis placet, debet oĩm sn̄iã cõfirmari, vniuersi dixerunt, hoc honestum ẽ, & placere sibi constitutionem.

M XII ¶ Osius ep̄s dixit, sed & moderatio ẽ necessaria dilectissimi fr̄es, ne subito adhuc, qdãm nesciẽtes qd decretum sit in synodo, venerint subito ad ciuitates eas, quẽ in canali sunt, debet ep̄s ciuitatis ipsius admonere & instruere illum, & ex eo loco ille mittat diaconum, admonitus tamen ip̄e redeat ad parrochiam suam.

N XIII ¶ Osius ep̄s dixit, necessarium arbitror, vt diligẽtissime tractetis, si forte aut diues, aut scholasticus de foro, aut ex administratõẽ ep̄s fuerit postulatus, non prius ordinet, nisi & an lectoris munere, & officio diaconi & p̄b̄i fuerit p̄functus. Et ita p̄ singulos gradus, si dignus fuerit, ascẽdat ad culmẽ ep̄atus, p̄t em̄ p̄ has p̄motões quã habet vtiq; plixum t̄ps p̄bari, quasi de sit, quãve modestia, & grauitate, & verecundia. Et si dignus fuerit, p̄batus diuio sacerdotio illustret. Nam nec conueniẽs ẽ, nec rõnis disciplina patit, vt temere ac leuiter ordinet ep̄us, aut p̄b̄, aut diaconus, q̄ Neophytus est, maxime cum beatissimus Ap̄tus magister gentiũ, ne hoc fieret denuntiasse & phibuisse videat, sed hi quoz p̄ longum t̄ps examinata fit vita, & merita comprobata, vniuersi dixerunt placere sibi hæc.

O XIII. ¶ Osius ep̄s dixit, hoc q; statuere debetis, vt ep̄s ex alia ciuitate cũ venerit ad aliã ciuitatẽ, vel ex puicia sua ad aliã puiciã, & ambitõĩ magis seruiat q̄ deuotõĩ, ita vt si voluerit i aliena ciuitate multo tpe residere, & cõtigit vt ep̄s ciuitatis ip̄s nõ tã istructus sit, nec tã doctus, is vero q̄ aduenit, icipiat cõtẽnere eũ, & frequenter facere sermonẽ, vt de hõ est et & deformer illi p̄sonã occasiõẽ

nā, q̄ occasione fit, vt non dubitet relinq̄re sibi assignatā Ecclesiā, & trāfire ad alienā, definite ergo tēpus, q̄a & non recipere ep̄m inhumanū est, & diutius residere p̄niciosum est. Ne fiat ergo hoc, p̄uidēdum est. Memini aut̄ superiori concilio fr̄es nostros cōstituisse, vt si qs laicus in ea qua cōmorat̄ ciuitate tres dñicas, i. p̄ tres septimanas nō celebrasset cōuētū cōione priuaret̄. Si ergo hæc circa laicos cōstituta sunt, q̄nto magis nec licet, nec decet vt ep̄s si vllā tā grauē habeat necessitatē, nec tā difficilē rōnē vt tā diu desit ab ecclia, ne ppl̄m cōtristet, vniuersi dixerūt, XV ¶ Osius ep̄s dixit, q̄a nihil p̄termitti oportet, sunt q̄dā fr̄es & coep̄i nr̄i, (placere sibi, A qui nō in ea ciuitate residēt, in qua ep̄i vident̄ eē cōstituti, v̄ certe paruā rē ibi, alibi aut̄ idonea prædiah̄e noscunt vel affectōes proximor̄ q̄bus indulgeāt, hæctenus aut̄ eis p̄mitti oportet, vt accedāt ad possessiōes suas & disponēt vel ordinēt fructū laboris sui, vt p̄ dñicas tres, i. post tres septimanas, si morari necesse ē, in suis potius fundis morent̄. Et si ē proxima ciuitas in qua pb̄i est, ne sine Ecclesia facere videat̄ die dñico, illuc accedat vt nec res eius domestica p̄ absentīā eius detrimētum sustineant. Et nō frequēter veniēdo ad aliā ciuitatē, in qua est ep̄s suspitione iactatiā & ambitōis incurrat. Vniuersi dixerunt placere sibi.

XVI ¶ Osius ep̄s dixit, si hoc quoq; oibus placet, vt siue diaconus, siue pb̄r, siue qs clericor̄ B ab ep̄o suo fuerit communionē priuatus, & ad alter̄ prexerit ep̄m, & scierit ille ad quē confugerit eum ab ep̄o suo fuisse abiectum, non oportuerit eum, vt ei communionē indulgeat. Qd̄ si fecerit, sciat se conuocatis ep̄s causas eē dictur̄, vniuersi dixerunt, hoc statutum & pacē seruabit, & concordiam custodiet.

XVII ¶ Osius ep̄s dixit, quod me adhuc mouet, reticere non debeo. Si ep̄s qs forte iracundus (quod eē non debet) cito, aut aspere commoueat aduersus ps̄byter̄, aut diaconū suum exterm̄inare eum de Ecclesia voluerit, p̄uidēdum est, ne innocēs damnet̄, aut p̄dat cōmunionē. Et ideo habeat potestātē qui deiectus ē, vt finitimos ep̄os interpellet, & causa eius audiat, & diligētius tractet, q̄a non oportet ei negari audiētiam roganti. Et ille ep̄s q̄ aut iuste, aut iniuste eum abiecit, patiet̄ accipiat vt negotium discutiat, vt vel p̄bet̄ sn̄ia à plurimis, vel emendet̄. Tamē priusquā oīa diligēt̄ & fideliter fuerint examinata, eum q̄ fuerit à cōmunionē separatus, nullus alius debet p̄sumere, vt recipiat & cōmunionē societ̄. Qui aut̄ conuenerint ad audiēdum, si clericor̄ esse fastigium viderint & sup̄biam, non decet vt ep̄s aut̄ iniuriā, aut contumeliam patiat̄ austerioribus eos verbis castiget, vt obediant honesta sp̄cipienti ep̄o, q̄a sicut ille syncerum amorē debet clericis exhibere charitatis, ita quoq; vicissim ministri infucata debent ep̄scopo suo obsequia exhibere.

XVIII ¶ Ianuarius ep̄s dixit, illud quoq; sanctitas v̄ra statuatur, vt nulli ep̄o liceat alterius ciuitatis Ecclesiasticū sollicitare, vt in sua diocesi ordinare clericum, q̄a ex his contētōnibus solēt nasci discordiā. Et ideo phibeat omnium sn̄ia, ne quis hoc facere audeat. D

XIX ¶ Osius ep̄s dixit, & hoc vniuersi cōstituiimus, vt q̄cunq; ex alia parrochia voluerit alie num ministrum sine consensu ep̄i ipsius, & sine voluntate ordinare, nō sit rata ordinatio eius. E Quicūq; aut̄ hoc usurpauerit à fratribus & coep̄is nostris admoneri & corrigi debet.

XX ¶ Cletitius ep̄s dixit, non ignoratis quāta & qualis sit Thessalonicēsum ciuitas, sepe em̄ F ad adueniunt ex alijs regionibus pb̄ri, & diaconi, & nō sunt contēti, vt breui tpe remorent̄, aut resideant ibi, aut certe vix post longa spatia ad sua redire cogunt, vniuersi dixerunt, & tpa que constituta sunt circa ep̄os, et erga hor̄ p̄sonas obseruari debent.

XXI ¶ Osius ep̄s dixit, suggerēt̄ fratre & coep̄o n̄ro Olimpio hoc etiā placuit, vt si aliquis G vim p̄pessus est, & inique pulsatus p̄ disciplina vel catholica defensionē, vel cōfessione veritatis fugiēs pericula innocēs, & deuolutus ad aliam venerit ciuitatē non phibeat immorari, quādiu aut redire potuerit aut iniuria eius remediū acceperit. Dux̄ est em̄ q̄ p̄secutōes patit̄ nō recipi. Etiā & larga beneuolentia & humanitas est ei exhibenda.

Incipiunt capitula concilij Antiocheni.

¶ Non licere pascha diuerso tpe facere, neq; cum iudæis celebrare	1	¶ seorsum se colligere.	5
¶ Non licere communionē Ecclesiæ contēnere aut excoicatis communicare	2	¶ De excommunicatis	6
¶ Non debere clericum ad Ecclesiam migratē ibi perseverare	3	¶ Nullum pecegrinum absq; ep̄is suscipi	7
¶ Non licere ep̄scopo vel cuiquā clerico si exauctoratus fuerit ministrare	4	¶ Ut epistolæ à solo coep̄o fiant	8
¶ Non licere clericis contempto ep̄scopo	¶ De metropolitanis ep̄scopis	9	
	¶ De Coep̄iscopis	10	
	¶ De his ep̄is vel clericis q̄ sine literis ep̄orum ad imperatorem vadunt	11	
	¶ De ep̄is vel clericis depositis.	12	
	¶ Non		